Batallón de Trabajadores DESPLAZADO
Núm. 42 04

MANDO

Por Orden de la superioridad, con esta fecha se concede el licenciamiento al trabajador de este Batallón Sebastián Martí Garcías *vecino de* Denia *de* 22 *años, hijo de* Vicente *y de* Rosa *profesión* panadero *perteneciente al reemplazo de (1)* 1940 *el que marcha a su residencia debiendo hacer su inmediata presentación al Comandante de Puesto de la Guardia Civil.*

Gerona (Guipuzcoa) a 25 de julio de 1940.

El Comandante Jefe.

Manuel Cano

BATALLÓN DE TRABAJADORES PRISIONEROS DE GUERRA N.º 04

(1) Los pertenecientes a los reemplazos de 1936 a 1941, ambos inclusive deberán presentarse en las Juntas Municipales para su alistamiento.

AGUAITS 40 (2019) Pàg. 143-152
Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. IECMA
ISSN: 0214-2619 / ISSN: 2386-7345

MEMÒRIA DE LA GUERRA CIVIL. LA MEUA VIDA

Sebastià Martí Caselles
Recull del discurs oral: Almudena Martí Ginestar

[Ondara, 20.12.1997]

Vaig nàixer el 2 de setembre de 1917 a la partida de Torre Carrals del terme de Dénia. Quan era menut era un poc "bitxet" i vaig anar a l'escola a la Xara fins els 13 anys. Després vaig anar un any o any i mig a classes particulars i als 14 anys vaig començar a treballar en l'agricultura: arreplegar olives, taronges, etc.

Vaig seguir treballant al camp fins que va vindre la Guerra Civil espanyola. El dia 15 de setembre de 1937 en vaig enrolar com a militar i me'n vaig anar a Torralba de Calatrava (Ciudad Real). Tenia 19 anys.

A Torralba de Calatrava tots els dies fèiem 4 hores d'instrucció de matí. El dia que feia nou que estaven allí, fent la instrucció a les 10 del matí. Estàvem tots en cercle fent teòrica militar, que ens la donava un oficial, i estàvem al seu voltant quan de sobte va traure una bomba de mà i ens va dir:

- *Pecho a tierra todos*- i tots a terra menys jo que em vaig quedar "plantat" mirant-lo, i el senyor em va preguntar:
- ¿Por *qué usted no se ha tirado al suelo*?
- *Porque usted no se tiró y entonces yo tampoco, porque no hay peligro. Si hubiese habido peligro me hubiera tirado.* – Vaig contestar.

Al dia següent van arribar uns xics catalans a Torralba, vaig fer amistat amb ells i vam marxar a un bar i vam prendre un poc de beguda i aleshores em van dir si volia ingressar en transmissions (telègrafs, telèfon...) i jo vaig dir que sí.

Llicència del Batallón de Trabajo 84. Prisioneros de Guerra.

Sebastià Martí Caselles a Dénia

[Ondara, 22.12.1997]

Aleshores vaig ingressar i vaig estar 31 dies en transmissions i el dia que feia 31, vaig baixar a les 11 de la nit al bar i vaig abandonar el telèfon i l'aparell observador i quan vaig pujar em van cridar de comandància per a vorer on havia anat i vaig contestar que al servei (tot i que era mentida).

L'endemà m'ordenaren que em presentara en comandància militar i aleshores el comandant em va fer varies preguntes i en acabar va dir:

- Estàs destituït del càrrec que tens (que me n'anés d'allí).

I jo vaig contestar:

- Ara que estic ací vull fer una sol·licitud per a fer de motorista al front.
- Vosté no pot fer la sol·licitud. L'únic lloc on pot estar vostè, tal com va, serà en un batalló de treballadors ("pic i pala"). – Va dir el comandant.

Vaig ingressar en una companyia d'infanteria i allí em van posar en un "fusil ametrallador".

Tal dia com el 24 de desembre del 1937 vaig eixir cap al combat de Teruel. I en Teruel van haver moltes morts. En la brigada que anava jo, estàvem en mitja plaça de bous nosaltres i en l'altra mitja estaven els nacionals i tots anaven a matar-se amb bombes de mà, "fusils" i el que tenien. Una vegada que teníem la plaça de bous en el nostre poder, els republicans vam passar al centre de la població de Teruel a batallar en la plaça del Torico. Allà a la plaça, on estàvem lluitant, ens vam trobar els tres germans Martí combatent (Antonio, Vicentet i jo).

Va acabar la batalla i vam eixir fora de Teruel. L'endemà d'eixir, jo, com era prou atrevit, li vaig demanar permís al capità per a tornar a entrar a Teruel i el capità va dir:

- ¡*Tú estàs loco chaval!*
- *Es que quiero ver a mis hermanos, ¡aunque me maten allí!* – vaig respondre.

Vaig tornar a entrar a Teruel. Les cases estaven foradades per dins i així és que jo anava per dins com si fos un túnel i em vaig trobar amb el meu germà Vicentet.

Em va dir:

- Tu te'n vas a la "brigà" i ací no tornes més!

Jo obeint-lo vaig tornar a eixir.

Al dia següent, vam tornar a entrar en Teruel per a que els altres pogueren descansar i aleshores vaig entrar a "cabo" de metralladores i em van donar una metralladora russa.

Al sargent que manava allí el cridaven "Canyero" i estàvem en la plaça del Torico fent guàrdia en una funerària i el sargent em va dir:

- ¡*Esta noche* sí que *dormiremos bien aquí! Porque vamos a dormir en un carro de muertos.*

Allí dins no hi havia perill perquè a un lloc com aquell no atacarien...

[Ondara, 04.08.1998]

[A Teruel] vam passar la nit fent guàrdies i al dia següent a les 7h del matí va vindre el batalló Azaña a rellevar-nos i allí anaven els meus dos germans, Antonio i Vicente, i en aquella plaça del Torico ens vam "ajuntar" els tres.

Després vam estar quatre o cinc dies fora de Teruel fins que per fi, vam tornar a Torralba de Calatrava, en Ciudad Real.

Als 15 dies d'estar en Torralba, una nit a la 1 de la matinada van fer crida general per tornar a anar a Teruel i a mi em donaven, un dia abans de marxar, entre 15 i 20 dies de permís per bon comportament. Allí vaig tenir amb un oficial del batalló un poc de "lío", i com a resultat em va llevar tots els dies lliures que tenia. I quan anàvem de camí cap a València i arribàrem a Xàtiva, em va vindre a la ment el tornar a casa, a Dénia.

Al comissari, que era molt amic meu, li vaig confessar els meus pensaments. Li vaig dir que es fes càrrec del meu "fusil" i li vaig pregar que per favor no digués res a ningú de que me'n tornava a casa. Em vaig amagar en un hort de tarongers com si anés a agafar taronges per a dissimular.

Quan el tren amb el soldats va partir, em vaig dirigir cap a l'estació a parlar amb el "jefe" de l'estació que estava mirant-me. Li vaig preguntar si eixia algun tren cap a València, total per a despitar-lo, i el ferroviari em va dir que faltava una hora i que anara a un control. Jo primer vaig anar, però després em vaig encaminar cap a la muntanya. Acompanyat d'un o dos homes del poble de Gata.

El "jefe" de l'estació va "cridar" al "cuartel" i va eixir una companyia de transmissions des del poble de Manuel i ens van agafar per la serra i ens preguntaren:

- *¿Ustedes de dónde son?*
- *Yo soy de Dénia.*
- *Yo tambi*én – va dir el "jefe".
- *Pues entonces usted puede hacer algo por nosotros* – li vaig contestar.
- *Yo no puedo hacer nada porque sois fugitivos.*

Ens van portar a Manuel i allí ens van posar separats en tres "chaboles", un en cadascuna, i als dos dies d'estar allí, un comandant em va cridar per a interrogar-me.

- *¿Usted sabe lo que vale?* – em preguntà.
- *Para mis padres valgo mucho pero para aquí no lo sé.*
- Usted vale 35 céntimos, lo que vale una bala.

Ens van tindre 15 dies en aquelles "chaboles" i van vindre tres guàrdies d'assalt i ens van dur a un vagó de tren en destí cap a València. Quan vam arribar ens van tancar a les "Torres de Serranos" i vam estar allí set o huit dies. Després ens van tancar a les Saleses, al costat del Micalet, i aquesta vegada vam estar allí durant tres mesos.

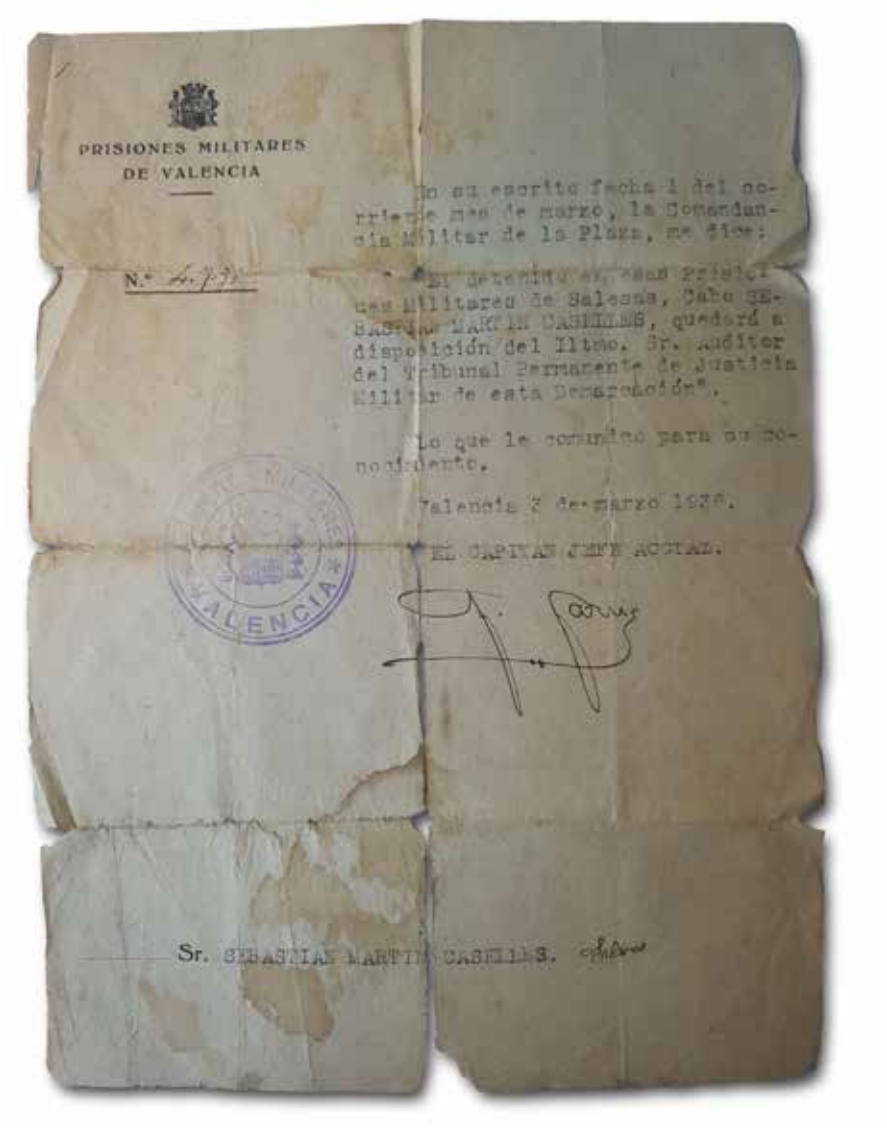

PRISIONES MILITARES
DE VALENCIA

N.º 4.791

En su escrito fecha 1 del corriente mes de marzo, la Comandancia Militar de la Plaza, me dice:

"El detenido en esas Prisiones Militares de Salesas, Cabo SEBASTIAN MARTIN CASELLES, quedará a disposición del Iltmo. Sr. Auditor del Tribunal Permanente de Justicia Militar de esta Demarcación".

Lo que le comunico para su conocimiento.

Valencia 3 de marzo 1938.

EL CAPITAN JEFE ACCTAL.

VALENCIA

Sr. SEBASTIAN MARTIN CASELLES.

Pel mes de març de 1938, ens van portar a Valbona (Teruel) on estava el tribunal, la "Auditoria" de Guerra. Als huit dies d'estar-hi ens van jutjar i a mi, per ser cap de metralladores, em van assignar 12 anys i un dia. Després d'estar tancat 14 o 15 dies vam marxar cap a la província de "Lérida", a un poble que es dia Artesa del Segre.

El "jefe" del batalló era Francisco Galán del partit comunista i era germà de Fermín Galán el que va ser afusellat en el 1930 [sublevació de Jaca]. El comissari era Paco Carrascal. Allí vaig estar formant batalló i picant tots els dies amb un pic com a càstig. A diari el comandant ens preguntava, de dalt del balcó, si algú volia ser voluntari per a guerriller i tots volíem anar, però ell no aprovava a ningú.

Quan faltava un mes va formar el batalló disciplinari de combat i nosaltres no teníem arma, només el pic de picar pedra. El batalló només tenia 300 soldats, hi havia un oficial que era de Pego i tots els dies m'amenaçava amb la pistola.

El 24 de maig de 1938 es va reformar el batalló i ens van donar armes. A les 7 del matí vam anar cap a la muntanya que s'anomenava el "Badaul", front al Mont Blanc. Vam començar l'ofensiva i del batalló ja només quedaven 30 o 40 homes. Al dia següent ens vam retirar cap a la base del batalló situada en Artesa del Segre. Al cap de 5 o 6 dies vam tornar al "Badaul" i hi havia un voluntari al batalló que era de Portugal i era prou vell i jo em vaig fer prou amic. Un dia vam anar a buscar bolets (ell i jo) i nosaltres teníem tots els metres marcats dels quals no podíem eixir que eren 60 m. Ell va eixir i jo no, i quasi li va caure la pena de mort! Sort que al final es va salvar.

Vam tornar a la central a Artesa del Segre, però cap a principi de juny vam tornar al "Badaul". Un oficial que hi havia en el batalló, que era "madrilenyo", ens va cridar a mi i al meu amic Joaquín, a les tres de la vesprada, i ens va dir:

- *Ustedes tienen que cruzar la línea de fuego como puedan y detrás del parapeto ese, para echar dos bombas de mano a ver si el movimiento le da fuerza.*

I el meu amic em va dir:

- *Mira chaval, tu te quedas a 50 metros del parapeto porque eres muy joven y "me sabe mal" que te maten, así que yo tiraré las bombas.*

Vam fer el que ens havien manat i vam tornar al batalló.

A partir d'aquest dia ens van anomenar "los pajaritos de Galán" i ens van pujar una pesseta el "sueldo" al dia i als altres militars no. Els altres cobraven 10 pessetes i nosaltres 11.

Van reformar el batalló una altra vegada. Jo em vaig fer amic d'un sergent de la "plana major" que era català. I jo i dos més anàvem de gastadors davant de "formar files"...

El sergent em va traure de gastador i em va posar amb ell en "observació i mando" i va vindre un oficial preguntant que què feia allí i em va donar el llibre del "Pum" . Llavors jo li vaig dir que no sabia llegir i ell va dir:

- Aleshores què fas ací que has d'escriure?

Jo vaig respondre que el sergent m'ajudava i que ja sabia un poc, aleshores ell va callar.

Un poc abans de Nadal vam estar fent instrucció en Artesa del Segre, i dos dies abans de Nadal els nacionals van atacar i va vindre la retirada cap a Barcelona (la prenen el 26 de gener de 1939).

El dissabte de la nit de Nadal de l'any 1938, em van agafar presoner i ho van fer "els moros", i amb ells anava un cap valencià. Aquest em va preguntar si portava algun document, i jo vaig contestar:

- L'únic document que porte damunt és el carnet de la CNT.

Immediatament em va fer menjar-me'l i jo així ho vaig fer. Me'l va fer tragar per a què els nacionals (si m'agafaven) no em tallaren el coll. També portava un altre paper de quan estava tancat a la presó en València, quan havia sigut cap de metralladores.

Aquest paper el cap ho va enviar a l'Estat Major i un comandant i un coronel em van dir:

- *Así usted es de los nuestros.*

Jo vaig contestar:

- *Yo no sé de quién soy.*

I em van portar a Tremp, un poble de la província de Lleida. Allí vaig acabar a un local, que era un antic cinema, replet de persones. Un "cabo" menjava pa vora meu i li vaig demanar que me'n donara un tros, perquè estava morint-me de fam.

L'endemà a les 9 del matí em va cridar un "cabo" de la guàrdia civil. En eixir, em lligaren les mans -com si portara "esposes"- i em portaren a un local de la seguretat

Xerta. Front de l'Ebre

[auxilio] social. Jo pensava que em matarien però això no va passar, les xiques de la seguretat [auxilio] social em van donar de menjar.

Vaig estar allí 15 dies i d'allí em portaren a Orduña, província de Biscaia, a un camp de concentració. En fer-se l'hora de dormir, en cada pis hi havia un sergent amb un garrot i conforme anàvem pujant ens pegaven. "Estos disfrutaven de fer-ho".

Als 11 dies ens van cridar a declarar. Hi havia un altre xic amb mi que era de Jesús Pobre. Vam anar a una sala molt gran plena de guàrdies civils.

El meu amic era sergent (dels rojos) i va entrar tremolant davant de mi a declarar.

Quan ho va fer un dels guàrdies civils li va pegar quatre galtades i el tombà a terra. Jo estava mirant-ho pel cantó de la porta.

Després vaig entrar jo i em van preguntar:

- *¿Usted a cuántos soldados ha muerto?*
- *Yo he tirado muchos tiros però no sé cuántos he matado.* – vaig respondre.
- *¡Ale chaval, vete fuera!*

En aquest camp hi havia un home d'Ondara que era panader i eixia a treballar fora. Jo li deia: - A vore si em pots donar pa!. I que si no podia donar-me'n que m'explicara com es feia el pa. M'ho va apuntar en un paper i quan ens vam presentar per als oficis, jo ho vaig fer per panader.

Després del camp de concentració d'Orduña ens van portar al camp de concentració de Miranda d'Ebro, allí ens van fer blaus de garrot. I després d'allí vam anar al camp de concentració d'Aranda de Duero.

Sebastià Martí Caselles, segons la documentació, va estar destinat al Batalló de Treball Disciplinari d'Oyarzum (Guipuzcoa) fins el mes de juliol de 1940. Després, en ser alliberat, tornà a casa a Dénia, però amb l'obligació de presentar-se davant la Guàrdia Civil. Però Sebastià Martí, de la quinta del 1938, encara no havia acabat amb el món militar. El nou govern del Generalíssim Franco l'enviava, després de la guerra i la repressió, a fer "la mili". Una obligació que s'indica en la part inferior del document del final del Batalló Disciplinari de treball de l'any 1940, situat en la pàgina d'inici del text.

El document pel qual va aconseguir la llicència absoluta, el mes de juny de 1955, ens dona un bon resum de la seua vida des de l'any 1941 en avant:

- El 6 de setembre de 1941 Sebastià Martí va ingressar, procedent de la Caixa de reclutes 31 d'Alcoi, en el Batalló Disciplinari de Soldats Treballadors núm. 18, en la segona companyia.

- L'any 1942 en "igual situación" va ser destinat a l'Aeròdrom de Recajo (Logroño) en el Regiment de "Pontoneros".

- L'any 1943, "en igual situación" és a dir, encara en actiu com a soldat del Batalló Disciplinari de Treball, va jurar bandera el 31 de gener i per fi, el 13 de juny de 1943, va ser llicenciat. Sebastià Martí va poder tornar a Dénia, encara que quedava en situació "de disponibilitat".

Cada any, des del 1943 fins el 1955, passaria la revista anual fins a obtindre l'any 1955 la llicencia absoluta que l'alliberava del servei militar a la nova Espanya sota la dictadura de Francisco Franco.

EL (1)

y en su nombre el (2)

CONCEDO LICENCIA ABSOLUTA, por haber permanecido (3) en el Servicio Militar desde la fecha de su ingreso en Caja, según lo dispuesto en el artículo 34 del Reglamento aprobado por Decreto 14

Logroño, camp d'aviació de Recajo. Novembre 1942